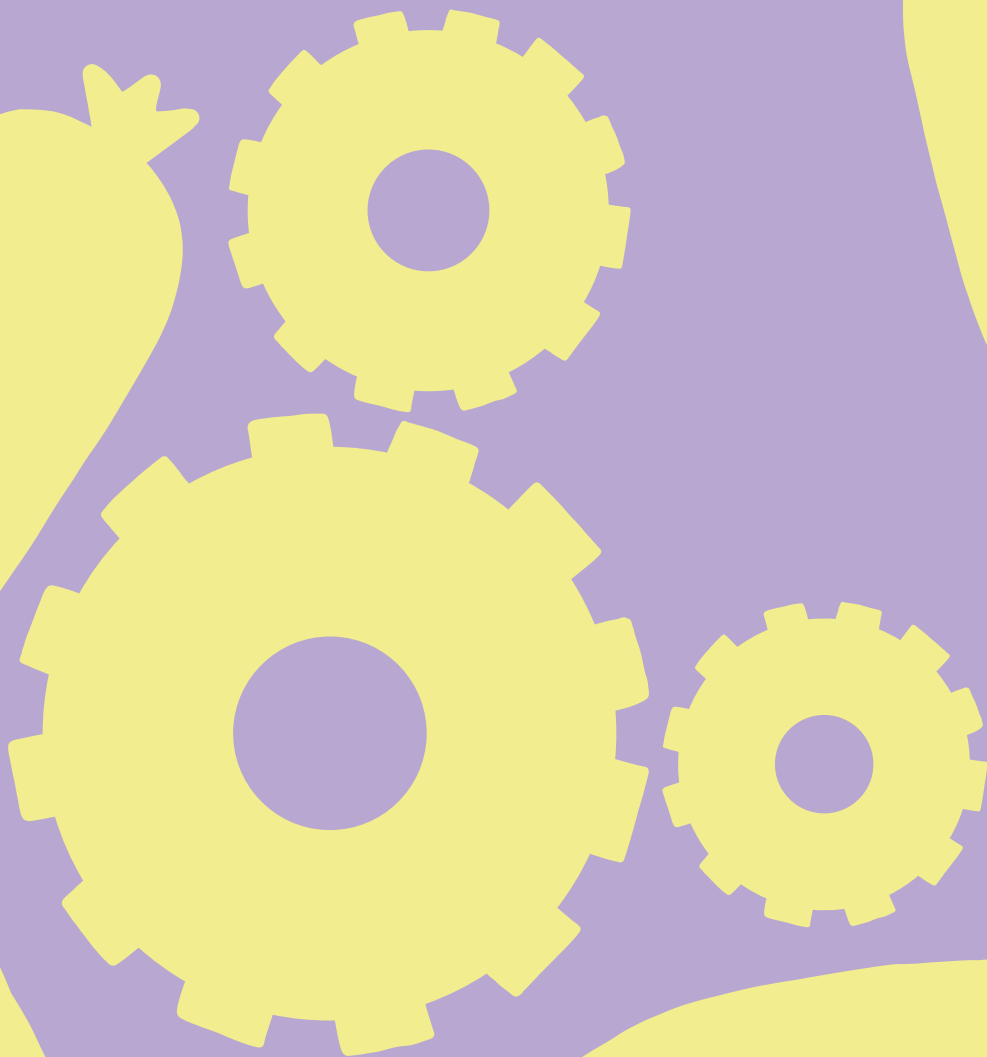

LIVSMEDELSFÖRETAGENS SAMLADE INSPEL TILL LIVSMEDELSSTRATEGI 2.0

INNEHÅLLS- FÖRTECKNING

- S.4 **Livsmedelsstrategi 2.0 –
Livsmedelsföretagens viktigaste 5 punkter**
- S.8 **Detaljerade förslag till en uppdaterad livsmedelsstrategi**

BILAGOR

- S.16 **Kick-off: Livsmedelsstrategi 2.0 – Björn Hellman**
- S.20 **Dialogmöte om konkurrenskraft och
förenkling för företag**
- S.23 **Dialogmöte om robusthet och minskat beroende**
- S.24 **Särskilt inspel kring behovet av regelförenkling**

Livsmedelsstrategi 2.0 – Livsmedelsföretagens viktigaste 5 punkter

Den blocköverskridande Livsmedelsstrategin från 2017 har tappat i tempo, relevans och effekt. Sedan strategin klubbades har förutsättningarna för livsmedelsproduktion förändrats radikalt, och Livsmedelsföretagen har i flera år drivit frågan om att strategin måste utgå från denna nya verklighet. Vi behöver mer än någonsin en strategi som kan göra verklighet av målet att öka produktionen av livsmedel och som leder till att förädlingen av svenska råvaror till största möjliga del stannar kvar i Sverige. Våra 800 medlemsföretag utgör den svenska livsmedelsindustrin och producerar merparten av Sveriges livsmedel. De flesta av våra företag känner inte till den nuvarande livsmedelsstrategin, medan många andra menar att den inte haft reell effekt, i alla fall inte någon positiv sådan. För att en uppdaterad strategi ska bli mer än en pappersprodukt så får inte misstagen från den nuvarande upprepas. Nedan följer de bärande principer som vi anser att livsmedelsstrategin 2.0 bör utgå från:

1 Livsmedelsstrategin måste bli ett styrande dokument

Många beslut som tas av den offentliga sektorn gör det svårare och dyrare att producera mat och dryck. Detta är oacceptabelt. Vi har kapacitet att producera mer livsmedel än idag, men denna kapacitet kommer aldrig realiseras om livsmedelsproduktion ses som något som ska motarbetas eller som miljöfarlig. Tjänstemän som jobbar med livsmedelsstrategin måste inför varje beslut fråga sig: "Kommer det jag gör nu att göra det enklare eller svårare att producera livsmedel?" Om svaret är att det blir svårare, låt då bli. Hitta en annan väg, ta ett annat beslut. I samtliga regleringsbrev och instruktioner till relevanta myndigheter behöver det skrivas in att strategins övergripande syfte och målsättningar ska beaktas i beslut och ageranden. Därtill måste livsmedelsstrategin genomsyra Sveriges agerande på EU-nivå, från expertgrupper och kommittéer till svenska positioner i ministerrådet.

2 Reducera inte livsmedelsproduktion till en landsbygdsfråga

För många – inklusive många ledande politiker – är livsmedelsproduktion synonymt med lantbruk. Det är viktigt att detta snäva synsätt inte formar den nya strategin. Det är livsmedelsindustrin som förädlar lantbrukarnas råvaror till de livsmedel som nästkommande led förser befolkningen med. Livsmedelsproduktion pågår i hela landet, är en av Sveriges största industrier och är helt central för vår försörjningsförmåga. En uppdaterad strategi måste utgå från hela livsmedelskedjans behov och förutsättningar och fler departement utöver landsbygds- och infrastrukturdepartementet måste ta ansvar och engageras för att strategin ska få verklig effekt.

3 Säkra grundförutsättningarna för livsmedelsproduktion

Statens ansvar för att se till att de mest basala faktorerna för livsmedelsproduktion finns på plats måste reflekteras i en uppdaterad livsmedelsstrategi. Idag tvingas företagen lägga allt större resurser på att säkra tillgången till bland annat fossilfri energi, vatten, fossilfria drivmedel, infrastruktur och personal. Om inte grundförutsättningarna för produktion finns i landet så kommer till slut inte företagen finnas där heller.

4 Satsa stort på nyckelområden

Ska livsmedelsindustrin nå dit svensk bil-, gruv- och skogsindustri har nått så måste vi lära oss av länder som lyckats göra sin livsmedelsindustri modern och lönsam. Bra exempel är Nederländerna, Danmark och Irland. De har satsat långsiktigt på nyckelområdena FOI, export och kompetensförsörjning, och fått fantastiska resultat. Det bör vi också göra. Lagg inte tid och kraft på att smådutta med symbolpolitiska produktions- och konsumtionsmål som marknaden ändå löser bäst. Sverige har förutsättningar att bli en mall för den globala, hållbara produktionen av livsmedel samtidigt som vi stärker den svenska försörjningsförmågan.

KOMPETENSFÖRSÖRJNING

Kompetent personal på alla nivåer är en förutsättning för ökad och hållbar svensk livsmedelsproduktion. Den tekniska utvecklingen med ökad automatisering och digitalisering gör det även uppenbart att behovet av kompetent personal kommer öka kraftigt de kommande åren. Livsmedelsindustrin behöver tusentals nya platser på både befintliga och nya utbildningar som möter företagets behov inom samtliga nivåer i hela utbildningssystemet. Vi behöver även nationella satsningar för vidareutbildningar av befintlig personal, inklusive stimulansstöd till företagen. En fungerande kompetensförsörjning är grunden för den svenska livsmedelsberedskapen och försörjningsförmågan. För att få genomslag i hela utbildningssystemet och förbättra tillgången på kvalificerade medarbetare förespråkar vi att det tas fram en nationell strategi för kompetensförsörjning.

FORSKNING & INNOVATION

Säkerställ en innovationsdriven tillväxt genom ökade, långsiktiga och sammanhängande satsningar på innovation och forskning som utgår från företagets behov och som ger balans mellan innovation och forskning och mellan de olika leden i livsmedelskedjan. För att satsningarna ska ge bästa möjliga effekt behövs ett modernt innovationssystem som når ut till alla företag oavsett storlek och geografi och som ökar nyttiggörande av forskningsresultat genom förbättrad kunskapsspridning och mer kontakt mellan företag och akademi/institut. Det behövs även ökat deltagande i EU:s Fol-satsningar där Rise har rollen att underlätta för företagets deltagande. Utveckla och ge uppdrag till Sweden Food Arena i arbetet för ökade och förbättrade satsningar på forskning och innovation.

EXPORT

Regering och myndigheter behöver ta ett större ansvar och höja tempot i arbetet med att öka tillgängligheten till marknader världen över. Det är orimligt att Sverige har tillträde till klart färre marknader än våra konkurrerande grannländer. Att få klart förhandlingar om exportprotokoll bör prioriteras. Vi behöver

även tillsätta dedikerade livsmedelsråd på svårtillgängliga marknader med hög potential (Indien, Japan, Kina, Förenade Arabemiraten (MENA-regionen), USA). En fortsatt långsiktig och förstärkt satsning på Try Swedish-programmet är direkt nödvändig för en ökad livsmedelsproduktion. Men för att detta ska bli framgångsrikt bör den strategiska inriktningen och prioriteringen av marknader göras i nära samarbete med de exporterande företagen.

5 Inrätta ett strategiskt Livsmedelspolitiskt råd

Diskussionerna med branschen inom ramen livsmedelsstrategin har hittills varit för övergripande och svepande. En uppdaterad strategi behöver dedikerade arbetsgrupper där sakfrågorna kan diskuteras på ett sätt som leder till konkreta åtgärder och till att strategins mål uppnås. Därutöver förespråkar vi skapandet av ett Livsmedelspolitiskt råd för livsmedelsstrategin med VD:ar från industrin som sätter det strategiska ramverket. Syftet med rådet är att etablera en strategisk livsmedelspolitisk dialog, dels för att politiken ska få direkt feedback från industrin, dels för att ge ett ägarskap över strategin till företagen.

Den svenska livsmedelssektorn har alla förutsättningar att bli en mall för den globala, hållbara produktionen av livsmedel samtidigt som vi stärker den svenska försörjningsförmågan. Här kan en väl utformad livsmedelsstrategi – med fokus på de viktiga frågorna – bidra väldigt mycket. Om det offentliga kan säkra grundförutsättningarna för produktion, satsa långsiktigt på ett antal nyckelområden och sluta försvåra för företagen så tar vi inom livsmedelsindustrin hand om resten.

Livsmedelsstrategin måste bli ett styrande dokument

Satsa stort på nyckelområden

”Kommer det beslut jag fattar nu att göra det enklare eller svårare att producera livsmedel? Om svaret är svårare, låt då bli. Hitta en annan väg, ta ett annat beslut.”

Utvärdering av hur Livsmedelsverket har implementerat sitt uttryckliga uppdrag att ”underlätta och skapa goda förutsättningar för företagande i livsmedelssektorn”, sedan detta infördes i myndighetens instruktion september 2014 (2§ punkt 5). Detta tillägg har inte på långa vägar har fått det genomslag i verkets dagliga arbete som var avsikten.

Regleringsbrev för alla relevanta myndigheter behöver göra det glasklart att:

- Livsmedelsstrategins målsättningar ska beaktas i myndigheternas samtliga beslut och ageranden.
- Överensstämmelsen med livsmedelsstrategins målsättningar ska vara ett särskilt kapitel i myndigheternas samtliga konsekvensanalyser.
- Myndigheterna ska jämföra sin tillämpning/tolkning av EU-lagstiftning med andra EU-länder och se till att den inte blir striktare i Sverige än i våra grannländer, både för befintlig och ny lagstiftning. Det är en metod som systematiskt används i Danmark där den kallas för ”neighbour check”. Finns det skillnader som är till nackdel för svensk livsmedelsproduktion ska dessa skyndsamt undanröjas.

Regelbunden uppföljning av ovanstående punkter i departementets löpande myndighetsdialog, så att det inte stannar vid skriftlig styrning utan inskräps som verkliga prioriteringar.

Kompetensförsörjning

- Ta fram en nationell strategi för kompetensförsörjning*

Forskning och innovation

- Satsning på innovation hos Vinnova riktat mot förädlingsledet - minst 125 MSEK/år

Balans mellan innovation och forskning och mellan de olika leden i livsmedelskedjan

Företagens behov och förutsättningar i fokus

- Modernt innovationssystem

Ökad samverkan mellan myndigheter och näringsliv

Kunskapspyramid för förbättrad kunskapsspridning och ökat nyttiggörande av forskningsresultat*

Statlig finansiering av LiFT Forskarskola tillsammans med befintliga finansiärer från akademi och näringsliv

Stärkt regional kapacitet att stödja innovation och företagsutveckling genom nationell samordning

- Ökat deltagande i EU:s Fol-satsningar

Rise som underlättar för företagens deltagande

Sweden Food Arena som behovsformulerande aktör gentemot EU:s kommande satsningar på Fol

*se separat inspel kring innehållet i strategin under "Detaljerade förslag till en uppdaterad livsmedelsstrategin"

”Fler departement måste ta ansvar och engageras för att livsmedelsstrategin ska få verklig effekt”

”Livsmedelsstrategin 2.0 måste omfatta alla företag – oavsett storlek”

Export

- Öka takten i arbetet med marknadstillträden och målsätt arbetet. Engagera branschen och lyssna på våra prioriteringar.
- Dedikerade livsmedelsråd på svårtillgängliga marknader med hög potential:
 - Indien
 - Japan
 - Kina
 - Förenade Arabemiraten (MENA-regionen)
 - USA
- Ställ krav på att det serveras svenska livsmedel på svenska beskickningar utomlands
- Minst tre delegationsresor per år

Livsmedelspolitiskt råd

- Inrätta ett livsmedelspolitiskt råd
- Rådet bör sammanträda en gång per termin och ledas av statsrådet och statssekreteraren
- Rådet består av verkställande direktörer för de största livsmedelsföretagen fördelade över olika specialistbranscher
- Syftet med rådet är att etablera en strategisk livsmedelspolitisk dialog, dels för att politiken ska få direkt feedback från industrin, dels för att ge ett ägarskap över strategin till företagen

”Lex kris: myndigheter bör få uppdrag att lära av och implementera lösnings- och arbetssätt som fungerat väl under de senaste årens kriser”

Detaljerade förslag till en uppdaterad livsmedelsstrategi

Svenska livsmedelsproducenter kämpar med fler och svårare utmaningar än man någonsin gjort. Sedan 2021 pressas producenterna av de **största kostnadsökningarna på råvaror, drivmedel, el, transporter och förpackningsmaterial** som Livsmedelsföretagen någonsin har uppmätt. Under 2022 och in på 2023 har företagens lönsamhet sjunkit rekordsnabbt och försäljningen av svenska livsmedel har börjat minska för första gången på många år. De rekordhöga elpriserna och ett otillräckligt elsystem har blivit ett av den svenska livsmedelsindustrins största orosmoment. Sedan tidigare brottas företagen med andra stora utmaningar som den ihållande bristen på kompetent personal, ett utbildningssystem som inte är anpassat till näringslivets behov, Europas mest koncentrerade dagligvaruhandel och en ständigt hårdnande internationell konkurrens, för att nämna några exempel. Samtidigt förväntas livsmedelssektorn genomföra en nödvändig men extremt kostsam övergång till en miljö- och klimatmässigt hållbar produktion.

Coronapandemin och Rysslands anfallskrig mot Ukraina har satt strålkastarljus på livsmedelsindustrins avgörande betydelse för det svenska samhället. För att befolkningens behov av livsmedel ska tillgodoses i en krissituation måste samtliga led i livsmedelskedjan fungera och samverka. Därför har livsmedelssektorn av regeringen klassats som en **samhällsviktig bransch**, dock utan att det har förtydligats vad detta innebär rent konkret för livsmedelsföretagen. I dagsläget saknas det även avtal mellan statliga aktörer och företagen som reglerar vad företagen förväntas leverera och producera i händelse av kris.

Den nuvarande nationella livsmedelsstrategin togs fram i en tid när produktionen av livsmedel närmast togs för givet. Idag ser läget väldigt annorlunda ut. Hoten mot den svenska livsmedelsförsörjningen är så pass omfattande att **all kraft nu måste läggas på att skapa och säkra förutsättningar** för att livsmedelsproduktion ska kunna fortsätta under extrema förhållanden. I klartext: industrins motståndskraft måste ökas så att den klarar av att producera mat och dryck även i krig. Statliga åtgärder för att säkra tillgången till exempelvis energi, vatten, drivmedel och personal är nödvändiga. Med det sagt, **det enskilt viktigaste staten kan göra för att främja industrin och öka dess motståndskraft är att öka dess konkurrenskraft**. En stor, välmående och dynamisk livsmedelsindustri kommer ha kapacitet att på egen hand och med befintliga resurser hantera många sorters kriser och utmaningar. Det är viktigt att företagarperspektivet blir mer centralt i strategin. Förutsättningarna för livsmedelsproduktion i Sverige har ändrats radikalt sedan strategin antogs 2017. Vår starka rekommendation till regeringen är att livsmedelsstrategin görs om utifrån dessa nya förutsättningar och att ytterligare medel tillförs för att möjliggöra implementeringen av en livsmedelsstrategi 2.0.

I. Generella åtgärder

1. Vi behöver en minister som tar ett helhetsansvar för den svenska livsmedelskedjan och försörjningsförmågan.
2. Livsmedelsstrategin bör ha ökad produktion, lönsamhet och förädling i fokus.
3. Våga satsa på nyckelområden. Dagens livsmedelsstrategi har resulterat i många små, regionala och ineffektiva insatser som i slutändan inte har bidragit till en ökad produktion.
4. Livsmedelsstrategin måste bli det styrande dokument som det var tänkt att vara, inte minst behöver den styra myndigheterna så att tillämpningen av regelverken blir mer ändamålsenlig och lösningsorienterad. I samtliga regleringsbrev för relevanta myndigheter* behöver det därför skrivas in att livsmedelsstrategins målsättningar ska beaktas i myndigheternas samtliga beslut och ageranden och ägnas ett särskilt kapitel i myndigheternas samtliga konsekvensanalyser.
5. Arbetet inom livsmedelsstrategin behöver fler dedikerade arbetsgrupper ämnesvis med branschmedverkan för en mer inkluderande och förändringsinriktad process. Diskussionerna med branschen har hittills varit för övergripande och svepande. Det behövs grupper där sakfrågorna kan diskuteras på ett sätt som leder till konkreta åtgärder och förbättringar.
6. Livsmedelsstrategin behöver tydligare kopplas till Sveriges ställningstaganden och påverkansarbete under utvecklingen och översynen av all relevant EU-lagstiftning och framför allt EU:s livsmedelsstrategi Farm to Fork. Sveriges position måste vara tydlig, konsekvent och gynnsam för Sveriges livsmedelsproduktion. Sverige måste vara en stark röst i utformningen av EU-regler och agera proaktivt i tidiga skeden av lagstiftningsprocessen för att påverka kommissionens utformning av lagförslagen och bilda allianser med andra medlemsländer.
7. Försörjningsförmåga måste betonas. Det viktigt att förstå skillnaden mellan reell försörjningsförmåga och det statistiska begreppet självförsörjningsgrad. Självklart måste vi stå bättre rustade och bygga upp vår egen kapacitet, inte minst kring insatsvaror som gödsel och drivmedel. Men vi får inte en bättre försörjningsförmåga genom protektionism eller genom att stirra oss blinda på olika procentsatser av självförsörjning.
8. För att vi ska ha ett starkt och robust samhälle i en orolig tid, måste försörjningsförmågan i Sverige kraftigt stärkas. Livsmedelssektorn är samhällsviktig och säkerhetspolitiskt vital.
9. Att de åtgärder som genomförs inom livsmedelsstrategin och då främst inom respektive strategiskt område, samordnas så att de stärker och stödjer varandra och tillsammans ger en större effekt än summan av de enskilda åtgärderna.

*Tex Livsmedelsverket, Jordbruksverket, Naturvårdsverket, Folkhälsomyndigheten, Myndigheten för yrkeshögskolan, Universitetskanslersämbetet och Skolverket

10. Innan ny lagstiftning införs eller nya tolkningar av befintlig lagstiftning görs måste de konsekvensanalyser som tas fram säkerställa Livsmedelsstrategins mål och ha ett tydligt företagsperspektiv. Även i de konsekvensanalyser som görs på EU-nivå i samband med regelutveckling och översyn av lagstiftningen behöver Sverige säkerställa att Livsmedelsstrategins aspekter ingår.
11. Vi behöver på sikt en reformerad miljöbalk med omvänd bevisbörda som innebär att myndigheterna ska visa på att en verksamhet är miljöfarlig och inte tvärtom.
12. Långa processer och handläggningstider för miljötillstånd minskar konkurrenskraften i svensk livsmedelsindustri. Åtgärder för att korta dessa bör prioriteras. Tillståndprocesser för vattenbruk måste förenklas.
13. Besöksnäring kopplad till svensk mat- och dryckesproduktion behöver uppmuntras. Turism är export när vi lockar utländska besökare. En väl utvecklad besöksnäring bidrar positivt till Sverige som en gastronomisk destination, och bidrar till att motivera det prispremium som svenska produkter kräver.
14. Ett genomförande av en gårdsförsäljningsreform med ett bevarat detaljhandelsmonopol som omfattar samtliga producenter.
15. Det behöver tydliggöras att den blå näringen är en del av livsmedelsstrategin.
16. Fördela fiskekvoterna så att fångster landas i Sverige och ger råvara till svensk livsmedelsproduktion.
17. En ny myndighetsstruktur inom livsmedelskedjan som bättre tjänar Livsmedelsstrategins målsättningar och genomförande bör övervägas.

II. Hållbar omställning

18. I utvecklandet och genomförandet av ny hållbarhetslagstiftning är det viktigt att man har utgår från ett företagsperspektiv för att industrin ska kunna växa på ett hållbart och konstruktivt sätt. I omställningen måste marknadens förutsättningar och efterfrågan styra.
19. Genomför en översyn av regelverk och finansiering för att stimulera ökade satsningar på industriell symbios i hela livsmedelsvärdedekjan.
20. Förpackningar spelar en nyckelroll för livsmedelsindustrin inklusive för omställningen mot ökad hållbarhet, och det behövs gemensamma krafttag och satsningar på forskning kring nya hållbara förpackningslösningar och cirkulära återvinningsystem.
21. Livsmedelsföretag är de som betalar majoriteten av de avgifter som finansierar insamlingen av förpackningar idag och framöver. Det måste säkerställas en förköpsrätt så att de får tillbaka återvunnet material av rätt kvalitet och mängd till ett rimligt pris så att de kan uppfylla de krav som finns befintlig och kommande lagstiftning.
22. Branschen har under årtionden investerat i cirkulära återvinnings- och återanvändningssystem när nu hela EU skall gå i den riktningen är det viktigt att vår proaktivitet får ett erkännande och blir till en fördel och att effektiva befintliga system som pant-systemet kan behållas och utvecklas.
23. För att få cirkulära system på plats inom fler områden behövs långsiktiga och kraftfulla investeringsstöd liknande Klimatklivet för livsmedelsindustrin.

24. Satsning på kemisk återvinning behövs om vi ska få tillräckligt med återvunnet material till livsmedelsförpackningar. Råvara från kemisk återvinning måste kunna räknas som återvunnet material och in i kvotplikter för olika förpackningar.
25. En kraftig satsning på arbetet med att förebygga, följa upp och minska matsvinn från myndigheter och regering.
26. Inskränk inte möjligheterna till kommunikation, företagen måste få berätta om sitt hållbarhetsarbete.
27. Skapa incitament att byta till mer hållbara transporter genom ett diversifierat vägavgiftssystem.
28. Skapa ett robust, fossilfritt elsystem med planerbar elproduktion.
29. Säkerställ ett hållbart fiske i linje med de vetenskapliga råden.
30. Insatser behövs för att förbättra beredningsindustrins förutsättningar. Idag råder stor brist på råvara då det svenska fisket inte är fokuserat på fiske till humankonsumtion.

III. Exportfrämjande

31. Export hjälper till att skapa en stark inhemsk livsmedelsbransch. Handel måste underlättas.
32. Regering och myndigheter behöver ta sitt fulla ansvar och öka tempot i arbetet med anläggnings- och landsgodkännande. Det är orimligt att Sverige har tillträde till så många färre marknader än våra konkurrerande grannländer. Prioriteringen av marknadstillträdesärenden måste utgå från principen att maximera företagens exportvärde.
33. Livsmedelsverket och Jordbruksverket behöver transparent redovisa hur resurserna används i arbetet med lands- och anläggningsgodkännanden. Näringsdepartementet behöver sätta tydligare mål för arbetet med godkännanden. Arbetet borde drivas i projektform med branschavstämningar och ett mer aktivt samarbete med utlandsmyndigheterna där tydliga handlingsplaner för de prioriterade marknaderna utarbetas. Livsmedelsverket måste med de medel de blivit tilldelade bli effektivare i sitt arbete. Ansökan om anläggningsgodkännande bör bli fullt statligt finansierade då de är en avgörande del i marknadstillträdesarbetet. Det behövs snarast en öronmärkt satsning på kortade handläggningstider kring marknadstillträden på ansvariga myndigheter.
34. Tillsätt dedikerade livsmedelsråd på svårtillgängliga marknader med hög potential (Indien, Japan, Kina, Förenade Arabemiraten (MENA-regionen), USA)
35. Inom ramen för det svenska främjandet, gör det obligatoriskt för svenska institutioner i utlandet att servera svenska livsmedel inom sin verksamhet. Branschen är beredd att hjälpa till för att underlätta detta.
36. Ta genast bort Livsmedelsverkets ansökningsavgift för företag som vill ansöka inom EU:s system för skyddade beteckningar.
37. En fortsatt långsiktig och ökad satsning på Try Swedish-programmet är central.

IV. Forskning & innovation

38. Fortsätt satsa på innovation och forskning i livsmedelskedjan. Säkerställ en innovationsdriven tillväxt genom ökade, långsiktiga och sammanhängande satsningar på innovation och forskning som stärker utvecklingen i hela livsmedelskedjan.

Finansiera satsningar som ger balans mellan innovation och forskning där befintlig forskning möts upp med nya satsningar på innovation. Finansiera satsningar som ger balans mellan de olika leden i värdekedjan där dagens satsningar inom primärproduktionen stärks och möts upp med nya satsningar inom förädlingsled och handel.

39. Skapa ett modernt innovationssystem. För att stimulera mer innovation inom livsmedelskedjan och att fler innovationer med höjd når marknaden, behövs ett modernt innovationssystem som svarar mot näringsens behov och når ut till alla företag oavsett storlek eller geografi.

A. Satsa på nationell myndighetssamverkan i samarbete med Sweden Food Arena och branschorganisationerna kring forskning och innovation

Säkerställ samverkan mellan myndigheter och med näringsliv för ökad koordinerad finansiering av innovation och forskning som inkluderar företagens behov och som stärker utveckling av hela värdekedjan.

B. Öka nyttiggörandet av forskningsresultat i livsmedelskedjans företag

Utveckla en nationell "Kunskapspyramid", som samlar aktörer i kunskapssystemet och som skapar kunskapsspridning, nätverkande, match-making samt bildande av projektkonstellationer på ett företagsanpassat sätt. Stärk LiFT forskarskola genom statliga finansiering tillsammans med befintliga finansiärer från akademi och näringsliv.

C. Satsa på regionalt innovationsstöd och samordning mellan nationella och regionala aktörer med marknadens och företagens behov i fokus

Utveckla ett koordinerat och marknadsorienterat innovationsfrämjande, regionalt och nationellt, som utgår från företagens behov i syfte att öka samordning och uppväxling till nationell och internationell nivå.

D. Öka tempot att innovera, testa och skala upp

Utveckla och tillgängliggör en infrastruktur för prototyp, test och demo samt uppskalning som ökar möjligheterna för företag att växa och innovationer att nå marknaden.

40. Öka internationella samarbeten. Stärk livsmedelskedjans möjligheter att påverka kommande forsknings- och innovationssatsningar inom EU så att de i högre grad svarar mot näringsens behov samt öka möjligheter att med hjälp av dessa satsningar bilda samarbeten och konsortier kopplade till innovation och forskning.
41. Utveckla Sweden Food Arena. Ge uppdrag och finansiering till Sweden Food Arena att ansvara för Kunskapspyramiden, aktivt påverka EU:s kommande forsknings- och innovationssatsningar samt fortsatt göra behovskartläggningar rörande innovations- och forskningsbehov i livsmedelskedjan som underlag till politik och myndigheter.

V. Regler & villkor

42. För att säkerställa målen i Livsmedelsstrategin nås bör alla regler, villkor och tolkningar där Sverige skiljer sig väsentligt från övriga EU till nackdel för svensk livsmedelsproduktion undanröjas.
43. Lagstiftningen om otillbörliga handelsmetoder (LOH) kräver en aktiv och uppsökande tillsyn från Konkurrensverket om lagstiftningen ska bidra till att

- uppnå målen i Livsmedelsstrategin. Lagstiftningen bör utvärderas och ses över i syfte att ytterligare stärka förutsättningarna för den svenska livsmedelsproduktionen
44. Kontrollmyndigheterna behöver bedriva en likvärdig livsmedelskontroll. Vårt förslag är att förstatliga livsmedelskontrollen för alla livsmedelsproducenter eller åtminstone att kommunerna liksom statliga myndigheter får ett uppdrag kopplat till målen i livsmedelsstrategin.
45. Projektet för utbildning av kontrollpersonal i God kontrollsed bör visa resultat genom en ökad likvärdighet mellan kommunala kontrollmyndigheter. Myndigheternas kontroller bör i första hand utformas så att de är riskbaserade och utgör ett stöd för att hjälpa företagen att följa aktuell lagstiftning. Skatteverkets i grunden förändrade uppdrag och förhållningssätt som beskrivs i "Från fruktad skattefogde till omtyckt servicemyndighet" bör inspirera även på livsmedelsområdet.
46. Punktskatter och marknadsföringsregler måste ses över om vi ska kunna behålla en livskraftig svensk dryckesnäring. Svenska alkoholskatter bör sättas på en nivå som tar hänsyn till omvärlden, införsel och gränshandel för att svensk dryckesnäring ska kunna vara konkurrenskraftig.
47. Svenska alkoholproducenter behöver samma möjligheter att informera och kommunicera om sina produkter till konsumenterna som utländska konkurrenter. Marknadsföringen är idag digital och gränsöverskridande, vilket gör att de kraftigt reglerade marknadsföringsreglerna för alkoholhaltiga drycker producerade i Sverige, försämrar svenska producenters möjligheter att konkurrera på en internationell marknad. Diskussionen kring "Ursprungslandsprincipen" (där svenska regler kan komma att gälla även marknadsföring internationellt) riskerar att utarma svensk alkoholproduktion.
48. Lagen om personalliggare måste förenklas och inte omfatta ägarfamiljen.
49. Effektiviseringsarbete måste bli en del av den ordinarie verksamheten, liknande det arbete med ständiga förbättringar som finns hos företagen och borde inte behöva stötts med projektmedel.
50. Staten måste föra avgifter för livsmedelskontroll till en miniminivå enligt gällande EU-lagstiftning. Regeringen bör använda den möjlighet som finns i Kontrollförordningens (2017/625) bilaga 4 att tillämpa de där angivna minimiavgifterna för att få ned avgifterna på slakterier och vilthanteringsanläggningar i nivå med våra konkurrentländer.
51. Bort med diskriminerande regelverk så som spårbarhetssystemet för fisk- och vattenbruksprodukter.

VI. Kompetensförsörjning

Ta fram en nationell strategi för kompetensförsörjning som inbegriper följande förslag:

MYNDIGHETER

52. Samtliga berörda myndigheter som kan stärka kompetensförsörjningen till livsmedelskedjan behöver inkluderas och samordnas för att ge resultat. Både nationella, regionala och lokala behov behöver samordnas och åtgärdas.
53. Berörda myndigheter måste av regeringen få i uppdrag att i främja och skapa attraktivitet för jobb inom livsmedelsindustrin.

54. Arbetsförmedlingen måste ses som en naturlig del i kompetensförsörjningen mot livsmedelskedjan och erbjuda arbetsmarknadsutbildningar efter företagets behov.

55. Branschråd behöver inrättas för att stärka myndigheternas samarbete med livsmedelsföretag och branschorganisationer på kompetensförsörjningsområdet. Flera myndigheter saknar idag samverkansformer som kan säkerställa att företagets behov tillgodoses.

56. Kompetensstrategier behöver inrättas på nationell nivå för att samordna och stimulera kompetensförsörjningsinsatser för bristyrken i livsmedelskedjan på regional och lokal nivå

GYMNASIESKOLAN

57. Gymnasial utbildning behöver dimensioneras och planeras för att bättre möta behoven av personal främst inom process-livsmedel, automation, drift och underhåll samt kött och chark.

58. Livsmedelskedjans utbildningar behöver kvalitetssäkras genom en nationell genomgång av Skolinspektionen och Skolverket i samarbete med aktuella branscher.

59. Skolverket behöver ges i uppdrag att tillsammans med berörda branscher utveckla ämnesplaner för områden som saknas i livsmedelskedjan.

YRKESVUX

60. Fler platser inom Yrkesvux behöver planeras och dimensioneras utifrån livsmedelsföretags behov.

61. Platserna inom Yrkesvux behöver vara öppna även för dem med slutförd gymnasieutbildning och så kallade yrkesväxlare.

YRKESHÖGSKOLAN

62. Fler utbildningar och platser med inriktning mot livsmedel behöver prioriteras inom Yrkehögskolan.

63. För att stärka kompetensen och säkra konkurrenskraften i livsmedelsindustrin behövs fortsatta satsningar på branschvalidering och fler (digitala) utbildningar kopplade till våra branschvalideringsmodeller och motsvarande inom olika delbranscher.

HÖGRE UTBILDNING OCH FORSKNING

64. För att behålla och utveckla högskoleutbildningar av stor betydelse för svensk livsmedelsproduktion behöver Universitetskanslerämbetet (UKÄ) ges nationellt ansvar för livsmedelsinriktade universitets och högskoleutbildningar.

65. Behovet av livsmedelsinriktade ingenjör- och andra universitets- och högskoleutbildningar är stort. För att stimulera utveckling av nya och befintliga utbildningar och skapa ökad attraktivitet behövs särskilda medel avsättas som intresserade universitet och högskolor ska kunna söka.

66. Stärk LiFT forskarskola (Livsmedelsproduktion med Framtidens Teknologier) genom statlig finansiering tillsammans med befintliga finansiärer från näringsliv och akademi (Lunds universitet, Chalmers, SLU, KTH och Örebro universitet). Forskarskolan har som mål att utbilda och förse svensk livsmedelsindustri med doktorer

med hög vetenskaplig kompetens inom områden av stor betydelse för den svenska livsmedelsindustrins utveckling. Detta är avgörande för att öka företagens forskningskompetens och möjligheter att dra nytta av forskningsresultat i verksamheten.

KUNSKAPSLYFT FÖR REDAN ANSTÄLLDA

67. Satsning på kunskapslyft för befintligt anställda tillsammans med ett stimulansstöd behöver genomföras och särskilt kunna anpassas till personer i behov av språkstöd.

ARBETSMARKNADSUTBILDNINGAR

68. Arbetsmarknadsutbildningar fyller en viktig funktion, under förutsättning att de bygger på företagets behov och är relevanta genom att företagen ges inflytande över innehåll och utformning. Branschvalidering, yrkesprov eller motsvarande ska användas även för arbetslösa för att säkerställa anställningsbarhet.
69. När merparten av utbildningen sker ute på företagen måste en rimlig ersättning utgå till företagen.

ARBETSKRAFTSINVANDRING

70. Villkoren för arbetskraftsinvandring behöver ses över och undantag medges för kritiska nyckelroller i livsmedelskedjan. Detta för att förhindra stopp i livsmedelsproduktionen inom de branscher som är beroende av utländsk arbetskraft.
71. Åtgärder måste vidtas för att snabba på Sveriges tillståndsprocesser och handläggningstider för att underlätta för företag som har behov av arbetskraftsinvandring.

KICK-OFF LIVSMEDELSSTRATEGI 2.0 – BJÖRN HELLMAN

7 februari, kl. 13.00 Malm Morgongatan 3, Stockholm

3 minuter presentation om vad du ser är det viktigaste i en livsmedelsstrategi 2.0 och hur en sådan strategi kan bidra till att skapa morgondagens livsmedelsproduktion.

- Den nuvarande nationella livsmedelsstrategin togs fram i en tid när produktionen av livsmedel närmast togs för givet. Flera generationer har växt upp utan att behöva oroa sig för om det ska finnas mat och dryck. Idag ser läget väldigt annorlunda ut. Om det värsta skulle hända är vi bara veckor från att inte ha tillräckligt med mat för att föda befolkningen.
- En uppdaterad livsmedelsstrategi måste därför ha som övergripande syfte att skapa en konkurrens- och motståndskraftig svensk livsmedelsproduktion. Vi behöver nu mer än någonsin en strategi som kan göra verklighet av målet att öka produktionen av livsmedel i Sverige och som leder till att förädlingen av våra svenska råvaror till största möjliga del stannar kvar i Sverige.
- Det är glädjande att ministern tar tag i livsmedelsstrategin det första han gör, vi hade dock gärna sett att han delade scenen med näringsministern och ministern för civilt försvar. Svensk livsmedelsproduktion har alldeles för länge reducerats till en landsbygdsfråga vilket ingen tjänar på. Utöver att vi är Sveriges viktigaste näring, så är vi ett grundfundament i Sveriges krisberedskap.
- Livsmedelsstrategin behöver bli det styrande dokument som det vartänkt att vara, så att myndigheternas tillämpning av regelverken blir ändamålsenlig och lösningsorienterad. I samtliga regleringsbrev och instruktioner till relevanta myndigheter inklusive Länsstyrelserna behöver det skrivas in att livsmedelsstrategins övergripande syfte och målsättningar ska beaktas i myndigheternas samtliga

beslut och ageranden. Låt mig ge ett exempel: miljöbalken borde ta hänsyn till social och ekonomisk hållbarhet i beslut kring ny industri.

- Ska vår svenska livsmedelsindustri nå dit svensk bil-, gruv- och skogsindustri nått måste vi titta ut i världen och försöka lära oss av länder som lyckats göra sin livsmedelsindustri modern och lönsam som Nederländerna, Danmark och Irland. Irland har gått från att producera jordbruksråvaror till att förädla sina produkter och sälja dem på en global marknad. Vi måste satsa ännu mer på forskning och utveckling, export och kompetensförsörjning. Det är enda vägen framåt.
- Jag tror också att vi måste arbeta mer fokuserat i en uppdaterad strategi. Lokalt förankrade småföretagare är ryggraden inom Livsmedelsföretagen, men tidigare satsningar på regionala livsmedelsstrategier har inte varit en framgångsfaktor. Företagen vittnar om för många parallella spår och otydlighet var man ska vända sig.
- Dagens strategi har också resulterat i handlingsplaner med många små, spridda och ineffektiva insatser som i slutändan inte har bidragit till en ökad produktion. En uppdaterad strategi måste därför innehålla färre men mer fokuserade insatser som på riktigt kan bidra till ökad produktion, förädling och lönsamhet. Utan en robust, konkurrenskraftig svensk livsmedelsproduktion faller den svenska försörjningsförmågan. Detta måste vara utgångspunkten för en uppdaterad livsmedelsstrategi.

Panelamtal

Det är mer än fem år sedan livsmedelsstrategin lanserades. Hur ser ni på er och era medlemmars roll i arbetet med en livsmedelsstrategi 2.0?

Vi vill givetvis ha en så aktiv roll som möjligt. Diskussionerna med branschen inom ramen för dagens strategi har hittills varit för övergripande och svepande. Vi efterlyser arbetsgrupper där sakfrågorna kan diskuteras utifrån producenternas verklighet och förutsättningar och på ett sätt som leder till konkreta åtgärder och förbättringar.

Om jag frågar våra 800 medlemsföretag vad livsmedelsstrategin har inneburit för dem så kommer tyvärr svaret att vara att den inte har haft någon effekt, i alla fall inte någon positiv sådan. Så vill vi så klart inte att det ska vara. Vi vill ju att vi ska uppnå målen i livsmedelsstrategin, vi vill att den svenska livsmedelsproduktionen ska öka och anledningen till att vi är här idag är att vi är beredda att hjälpa till att gå från ord till handling och från vision till verkstad.

Vad är det enskilt viktigaste för lantbrukaren/livsmedelsproducenten för en ökad produktion?

Det här kan låta självklart, men så är det tyvärr inte: Det enskilt viktigaste för en ökad produktion är att politiken och myndigheterna inte aktivt försvårar, förhindrar eller fördyrar livsmedelsproduktion i Sverige. I teorin är det inte svårare att så, men i praktiken ser det väldigt annorlunda ut. Många beslut som tas av den offentliga sektorn gör det svårare och dyrare att producera mat och dryck. Så kan det inte fortsätta. Vi har kapacitet att producera mycket mer livsmedel än vi gör idag. Men då kan inte livsmedelsproduktion ses som något som ska motarbetas eller som miljöfarlig verksamhet.

Jag vill att varje enskild tjänsteman som på något sätt berörs av eller arbetar med livsmedelsstrategin inför varje beslut ställer sig frågan: "Kommer det jag gör nu att göra det enklare eller svårare att producera livsmedel?" Om svaret är att du gör det svårare, låt då bli. Hitta en annan väg, ta ett annat beslut. Konkurrensen inom den europeiska och globala livsmedelssektorn är mördande. Det sista de svenska livsmedelsproducenterna behöver är att motarbetas av tjänstemän och byråkrati som de själva är med och betalar för.

Jag pratade innan om betydelsen av att öka livsmedelssektorns motståndskraft. I grunden handlar det om att säkra tillgången till exempelvis energi, vatten, drivmedel, infrastruktur och personal. Saker som helt enkelt måste finnas och som historiskt sett har om inte tillhandahållits så i alla fall garanterats av det offentliga. Vi har under den rådande energikrisen sett hur allt fler företag tvingats lägga dyrbara resurser på att bygga upp egen elproduktion i takt med att den gemensamma elförsörjningen fallerar. Det samma gäller kompetensförsörjning. Vi behöver en kompetensförsörjningsstrategi för den svenska livsmedelssektorn inom ramen för livsmedelsstrategin. Företagen måste i allt högre utsträckning sköta och bekosta utbildning av personal på egen hand. Det är resurser som annars hade lagts på exportsatsningar, forskning och innovation, utbildning och produktutveckling. Företagens lönsamhet urholkas och risken för att allt fler flyttar produktionen utomlands ökar. Här har staten ett enormt ansvar.

Hur påverkas branschen av att det är ett ansträngt läge på kort sikt och hur påverkar det er som branschorganisation i hur ni angriper utmaningar på lång sikt, exempelvis vad en livsmedelsstrategi 2.0 bör innehålla?

Våra medlemsföretag kämpar med fler och svårare utmaningar än man någonsin gjort. Sedan 2021 pressas producenterna av de största kostnadsökningarna på råvaror, drivmedel,

el, transporter och förpackningsmaterial som vi någonsin har uppmätt. Under 2022 har företagets lönsamhet sjunkit rekordsnabbt och försäljningen av svenska livsmedel har börjat minska för första gången på många år. Just nu handlar det för många företag om ren överlevnad. Med det sagt så måste livsmedelsstrategin vara framåtsyftande och långsiktig.

Jag återkommer till det jag sagt tidigare: en uppdaterad strategi måste bidra till såväl ökad konkurrenskraft som ökad motståndskraft. Se till att grundförutsättningarna för produktion finns på plats och gör därefter allt ni kan för att underlätta för företagen, eller i alla fall inte försvåra.

Värdet av exporten har ökat med drygt 20 procent och volymen med 5 procent under 2022, väldigt bra siffror som tyvärr är dopade. I en livsmedelsstrategi 2.0, vad anser du är viktigast för att fortsatt kunna öka exporten och skapa globala livsmedelsföretag?

Exporten är otroligt viktig för att skapa en stark inhemsk livsmedelssektor, och potentialen för export av svensk mat och dryck är enorm; vi har produkter av högsta kvalitet, vi har en djurvälstånd i världsklass, vi är världsledande i hållbarhetsfrågor och våra produkter smakar fantastiskt gott! MEN; det krävs aktiva beslut från politiken för att vi ska uppnå den potentialen. Exportprogrammet Try Swedish fungerar bra men är kraftigt underfinansierat, inte minst om man jämför med våra närmaste konkurrentländers exportprogram.

En viktig och brådskande åtgärd är att öka tempot i arbetet med anläggnings- och landsgodkännande. Det är orimligt att Sverige har tillträde till så många färre marknader än våra konkurrerande grannländer för många sorters produkter. Vi behöver tillsätta dedikerade livsmedelsråd på svenska ambassader på svårtillgängliga marknader med hög

potential. Exempelvis Indien, Japan, Kina, MENA-regionen och USA. Irland har över 50 livsmedelsråd, vi har fem. Det är oacceptabelt för ett exportberoende land som Sverige.

Inom ramen för det svenska främjandet, bör det vara obligatoriskt för svenska institutioner i utlandet att servera svenska livsmedel inom sin verksamhet. Det är våra skyltfönster för omvärlden, men av någon anledning använder vi dem för att göra reklam för andra länders livsmedel.

Dagligvaruhandeln möter ett stort antal kunder varje dag i butiken. Med tanke på omvärldsläget och en ökad inflation, kan detta på sikt hämma ambitionen i livsmedelsstrategin?

Kostnadskrisen och inflationen har utan tvekan skapat en ökad prismedvetenhet hos konsumenterna. Vi ser nu tydligt att de har börjat välja bort svenskproducerade livsmedel, vilket är djupt olyckligt. Ambitionen måste vara att svenskproducerat är konkurrenskraftigt och att svenska konsumenter tycker det är viktigt med en stark svensk livsmedelssektor, vilket framgångssagan med svenskmärkningen Från Sverige visat sedan den introducerades.

Förhoppningsvis minskar inflationstrycket inom kort och på längre sikt hoppas jag att konsumenterna återigen kommer att prioritera svenska produkter. Vi kan göra väldigt mycket för att öka exporten, men i grunden kommer vi under överskådlig tid vara beroende av den svenska marknaden. Om den fortsätter att krympa kommer till slut antalet producenter och produktionen att minska. En viktig aspekt i detta är hållbarhet: svenska livsmedel är bland de mest hållbart producerade i

världen. Och hållbarhet kostar. Om företagens försäljning och lönsamhet minskar kommer man helt enkelt inte ha råd med den sortens stora satsningar på hållbarhet som man gör idag.

Närproducerat och ursprung har varit viktiga trender det senaste åren. Är din bild att en politisk produkt som en livsmedelsstrategi bidrar till ett ökat fokus på svensk livsmedelsproduktion eller är det snarare övergripande globala trender som blir lokala?

Livsmedelsstrategin bidrar till ett ökat fokus på våra frågor hos beslutsfattare vilket är bra. Samtidigt är jag säker på att svenska konsumenter väljer svenska produkter av en mängd olika anledningar, inte minst att de smakar gott, håller hög kvalitet och är hållbart producerade. Omvärldsläget gör nog också att det blivit ett större fokus på livsmedelsförsörjning vilket är på tiden. Samtidigt måste marknaden få styra och vi vill inte att politiken petar i produktionsmål eller konsumtionsmål för exempelvis ekologiskt som vi sett prov på tidigare. Tyvärr tvingas vi konstatera att vi har vi dribblat bort kommunikationskonceptet Beyond Organic som industrin helhjärtat stod bakom.

Sverige ligger i framkant när det gäller hållbar produktion av livsmedel. Vi har alla förutsättningar att bli en mall för den globala produktionen av livsmedel. Men det förutsätter att vi ökar livsmedelssektorns konkurrens- och motståndskraft, och där kan en väl utformad och utförd livsmedelsstrategi bidra enormt mycket.

Dialogmöte om konkurrenskraft och förenkling för företag

4 april, 2023

Landsbyggs- och infrastrukturdepartementet

Mötet leds av statssekreterare Dan Ericsson

Inledande kommentarer:

- Tack för att ni bjuder in till detta viktiga möte. Vi behöver nu mer än någonsin en strategi som kan göra verklighet av målet att **öka produktionen** av livsmedel i Sverige och som leder till att förädlingen av våra svenska råvaror till största möjliga del stannar kvar i Sverige.

- För tillfället råder en **infekterad politisk debatt kring de ökadematpriserna** med förslag om pristak, priskommissioner, ökat tryck på leverantörer och andra åtgärder. Inga av dessa förslag underlättar för de hårt pressade företagen eller ökar konkurrenskraften för svenska producenter. Tvärtom riskerar de att minska svenskarnas preferens för svenska livsmedel.

- Vi är även bekymrade över att ledande politiker – inklusive inom regeringen – sprider uppenbart felaktig information kring de svenska matpriserna. Matpriserna har visserligen ökat marginellt mer i Danmark och Finland än i Sverige, men det beror helt och hållet på den rekordsvaga kronan. Räknar man bort valutaeffekten har svensk mat sedan början av 2022 ökat MINDRE i pris än i jämförbara länder. Ett resultat av att svenska producenter har absorberat stora delar av de kostnadsökningar som de har drabbats av.

- Vi får nu in allt fler rapporter om **varsel och konkurser** bland våra medlemmar som har det väldigt tufft just nu. Flera stycken har hört av sig och sagt att de inte vet om de finns kvar vid årets slut. Företagen behöver politikernas stöd nu mer än någonsin.

- Finansministern säger att alla måste ta ansvar och det håller vi med om. Våra medlemmar gör sitt yttersta för att absorbera de höga kostnaderna och hålla nere priserna. Men det går bara till en viss gräns, och går man över den väntar uppsägningar, konkurser och en kraftigt försvagad försörjningsförmåga

- Kostnadskrisen och inflationen har utan tvekan skapat en ökad prismedvetenhet hos konsumenterna. Vi ser nu tydligt att de har börjat välja bort svenskproducerade livsmedel, vilket är djupt olyckligt. Ambitionen måste vara att **svenskproducerat är konkurrenskraftigt** och att svenska konsumenter tycker det är viktigt med en stark svensk livsmedelssektor, vilket framgångssagan med svenskmarkningen Från Sverige visat sedan den introducerades.

- Att minska företagets regelbörda bör utgöra grundstenen i en uppdaterad livsmedelsstrategi. Många svenska livsmedelsproducenter upplever att de lägger mer tid på statlig och kommunal byråkrati än på att producera, sälja och produktutveckla. Trots återkommande politiska löften om regelförenklingar så fortsätter företagets regelbörda att växa.

- Även myndigheternas arbete lämnar mycket att önska. Frustrationen bland våra medlemsföretag är så stor att vi kommer starta ett förvaltningsrättsligt projekt för att stötta företag som drabbats av felaktiga myndighetsbeslut. Regeringen behöver här ställa hårda krav på myndigheterna att beakta proportionalitet och företagsintresse i sina beslut som även finns med i deras instruktioner.

1. Vilka regler och villkor (inklusive skatter) behöver prioriteras i det fortsatta arbetet för att stärka företagens konkurrenskraften, tillväxt eller innovationsförmåga? Det pågår arbete med förenklingar bland annat på Tillväxtverket, på uppdrag av livsmedelsstrategin, känner ni till något projekt som särskilt behöver prioriteras även framgent.

- I samtliga **regleringsbrev** för relevanta myndigheter behöver det skrivas in att livsmedelsstrategins målsättningar ska beaktas i myndigheternas samtliga beslut och ageranden och ägnas ett **särskilt kapitel** i myndigheternas samtliga konsekvensanalyser.

- För att säkerställa målen i Livsmedelsstrategin nås bör en översyn göras där alla regler, villkor och tolkningar där Sverige skiljer sig väsentligt från övriga EU till nackdel för svensk livsmedelsproduktion undanröjas.

- Vi ser en rad nya lagstiftningsinitiativ från EU-kommissionen som kan få stor inverkan på svensk livsmedelsproduktion och där vi behöver ett resolut agerande från regeringen i Bryssel. Det handlar om allt från gränsvärden för akrylamid och nya märkningsregler till problematiska krav på återanvändning av förpackningar. Vi har full förståelse för att fokus just nu ligger på det svenska ordförandeskapet i rådet och vi är heller inte motståndare till EU-lagstiftning, tvärtom är det oftast positivt att komma överens inom EU i stället för nationella regler. Men Sverige behöver höja ambitionsnivån i att påverka kommissionens förslag och att söka allianser med andra medlemsländer i förhandlingsprocesserna. Vi vill se nya EU-regler som hjälper, snarare stjälper svensk livsmedelsproduktion.

- **Arbetsgivaravgiften** speciellt för yngre personer behöver hållas kvar på en låg nivå. Därför är det djupt olyckligt att arbetsgivaravgiften för unga nu höjs igen (Under coronapandemin sänktes arbetsgivaravgiften för unga mellan 19–23 år för perioden januari 2021 – mars 2023. Det innebär att det den 1 april återigen blir dyrare att anställa unga – mitt i en lågkonjunktur.)

- Staten måste föra avgifter för **livsmedelskontroll** till en fast nivå enligt gällande EU-lagstiftning.

- Vi behöver en reformerad miljöbalk med omvänd bevisbörda som innebär att myndigheterna ska visa på att en verksamhet är miljöfarlig och inte tvärtom. Annars får vi ingen ny produktion i Sverige när Länsstyrelserna i landet inte beaktar målen i Livsmedelsstrategin om ökad livsmedelsproduktion i sina tillståndsprocesser.

- LOH (UTP) – Den senaste tidens diskussioner visar hur viktigt det är att lagen finns – och att Konkurrensverket får verktyg att agera för att säkerställa sund konkurrens.

- Lagen om **personalliggare** leder till stor administrativ börda, den måste förenklas och inte omfatta ägarfamiljen.

- **Energiskatt.** Ska verkligen företagen behöva agera bank åt staten och låna ut pengar? (Dvs betala hög energiskatt för att i efterhand behöva ansöka om att få återbetalning.) Dessutom, varifrån kommer den årliga avgiften på 8000 kr? Många orkar inte ens söka eftersom det är så komplicerat.

- Kontrollmyndigheterna behöver bedriva en **likvärdig livsmedelskontroll**. Vårt förslag är att förstatliga livsmedelskontrollen för alla livsmedelsproducenter eller åtminstone att kommunerna liksom statliga myndigheter får ett uppdrag kopplat till målen i livsmedelsstrategin.

- Tolkning och tillämpning av regelverk måste likriktas och får inte ändras utan att dels myndigheten genomför en ny konsekvensanalys, dels ge företagen tid för anpassning.

- Genomförande av **gårdsförsäljningen av alkohol** med ett bevarat detaljhandelsmonopol som omfattar samtliga producenter.

- Också de kraftigt reglerade **marknadsföringsreglerna för alkoholhaltiga drycker** producerade i Sverige, försämrar svenska producenters möjligheter att konkurrera på en internationell marknad. Diskussionen kring **"Ursprungslandsprincipen"** (där svenska regler kan komma att gälla även marknadsföring internationellt) riskerar att utarma svensk alkoholproduktion.

- Bort med diskriminerande regelverk så som **spårbarhetssystemet** för fisk- och vattenbruksprodukter.

2. Hur kan er organisation bidra till en uppdaterad livsmedelsstrategi och vilket ansvar har ni att nå målen i livsmedelsstrategin?

- Vi är beredda att ta ansvar. Vi tycker detta är arbete är väldigt viktigt. Arbetet inom livsmedelsstrategin behöver fler **dedikerade arbetsgrupper** ämnesvis med branschmedverkan för en mer inkluderande och förändringsinriktad process. Diskussionerna med branschen har hittills varit för övergripande och svepande. Det behövs grupper där sakfrågorna kan diskuteras på ett sätt som leder till konkreta åtgärder och förbättringar.

- En viktig del av det är att skapa ett **Livsmedelspolitiskt råd** för livsmedelsstrategin med Vd:ar från industrin som sätter det strategiska ramverket. Då vet vi att vi gör rätt saker och ger ett ägarskap till branschen också.

- Vi vill ju att vi ska uppnå målen i livsmedelsstrategin, vi vill att den svenska livsmedelsproduktionen ska öka och anledningen till att vi är här idag är att vi är beredda att hjälpa till att gå från **ord till handling** och från vision till verkstad.

- Våra medlemmar har möjlighet att **förädla mer, exportera mer och anställa fler** om förutsättningarna finns. Idag har vi ett kapacitetsutnyttjande till ca 70% i svensk livsmedelsförädling. En förutsättning för detta är landsgodkännande, där myndighetens resurser är en förutsättning, vilket idag inte fungerar effektivt.

3. Vilka verktyg behöver ni för att öka den långsiktiga konkurrenskraften?

- Det enskilt viktigast för konkurrenskraften är att politiken och myndigheterna **inte aktivt försvårar, förhindrar eller fördyrar** livsmedelsproduktion i Sverige.

- Just nu handlar det för många företag om ren överlevnad. Med det sagt så måste livsmedelsstrategin vara **framåtsyftande och långsiktig**.

- I grunden handlar det om att säkra tillgången till basala saker som **energi, vatten, drivmedel, infrastruktur och personal**.

- Det är också därför som vi anser att det är nödvändigt med en kompetensförsörjningsstrategi för den svenska l

- Sveriges position måste vara **tydlig, konsekvent och gynnsam** för Sveriges livsmedelsproduktion. Sverige måste vara en stark röst i utformningen av EU-regler och agera proaktivt i tidiga skeden av lagstiftningsprocessen för att påverka kommissionens utformning av lagförslagen och bilda allianser med andra medlemsländer.

- **Försörjningsförmåga** måste betonas. Vi får inte en bättre försörjningsförmåga genom protektionism eller genom att stirra oss blinda på olika procentsatser av självförsörjning. Handel och exportfrämjande är viktigt.

- **Långa processer och handläggningstider** och därmed ökade kostnader för miljötillstånd minskar konkurrenskraften i svensk livsmedelsindustri. Åtgärder för att korta dessa bör prioriteras. Tillståndsprocesser för vattenbruk måste förenklas.

Dialogmöte om robusthet och minskat beroende

17 april, 2023

Landsbyggsdepartementet

Mötet leds av statssekreterare Dan Ericsson

Inledande kommentarer:

För Livsmedelsföretagen innebär begreppet Strategi att det finns ett ramverk för att fatta beslut. Om det inte på förhand är självklart vilket beslut som måste fattas, ska strategin underlätta och vägleda. Om ett offentligt beslut, oavsett politisk nivå, leder till att svensk livsmedelsproduktion minskar eller att företag får onödiga kostnader, då följer ett sådant beslut inte strategin.

1. Vad krävs för att ha en robust och anpassningsbar livsmedelskedja som kan motstå störningar och möta efterfrågan?

Konkurrenskraftiga och lönsamma företag. Då finns det resurser och kompetens för att snabbt kunna fatta beslut när omständigheterna förändras. Erfarenheterna från pandemin och Rysslands krig i Ukraina visar att den initiala osäkerheten om vad som är rätt agerande framåt snabbt hanteras genom decentraliserade beslut i företagen som reagerar på prisinformation och förändrade flöden.

2. Vilka är era främsta beroende för att era verksamheter ska fungera?

El, gas, vatten, transporter är externa beroenden. El och vatten är i hög grad beroende av offentliga aktörer, gas och transporter av privata aktörer. Personal, råvaror, utrustning, processer och kunder är företagets eget ansvar.

3. Vad gör ni för att skapa robustare verksamheter, och har ni stött på något som hindrar den utvecklingen?

Det sker en ständig utveckling. Flera av de större företagen har aktivt deltagit i de särskilda workshoppar som anordnats av Livsmedelsverket och Jordbruksverket inom ramen för Regeringsuppdraget om åtgärder vid en bristsituation. Företagen har också gått från att optimera flöden till att bygga egna lager för att säkerställa leveranssäkerheten.

De hinder som främst finns är att med försämrad lönsamhet blir det svårare att göra investeringar. Det finns också fall där miljötillstånd borde ha kunnat ges snabbare i samband med energikonvertering.

Särskilt inspel kring behovet av regelförenkling

Utgångspunkten för en uppdaterad livsmedelsstrategi måste vara att strategin ska bli det styrande dokument som det var tänkt att vara. I regleringsbrev till myndigheter bör det skrivas in att livsmedelsstrategins målsättningar ska beaktas i samtliga beslut och ageranden. Annars riskerar även en uppdaterad strategi att bli ett välmenande, men verkningslöst rundningsmärke. En uppdaterad livsmedelsstrategi behöver också kopplas tydligare till EU:s livsmedelsstrategi Farm to Fork. I EU-sammanhang måste Sveriges position vara tydlig, konsekvent och gynna vår inhemska livsmedelsproduktion.

Att minska företagens regelbörda bör vara en central del i en uppdaterad livsmedelsstrategi. Många svenska livsmedelsproducenter upplever att de lägger mer tid på statlig och kommunal byråkrati än på att producera, sälja och produktutveckla. Trots återkommande politiska löften om regelförenklingar så fortsätter företagens regelbörd att växa. Enligt Tillväxtverket har näringslivets administrativa kostnader ökat med fyra miljarder kr/år sedan 2013. Livsmedelsföretagen och våra 800 medlemsföretag vi välkomnar regeringens utlovade arbete med regelförenkling och stopp för överimplementering.

Tillståndsprocesserna i Sverige är krångliga och det kan ta årtionden innan alla överklaganden och rättsliga turer är avklarade. Det finns dessutom en rättsosäkerhet kopplat till att tolkningar kan skilja sig diametralt mellan olika kommunala tjänstemän och olika kommuner.

Lagstiftningen måste vara tydlig och förutsebar samt bygga på solida beslutsunderlag. Det handlar både om vetenskaplig forskning och god kännedom om vilka konsekvenser olika regler får för livsmedelsproducenterna. Sverige behöver

också agera mer proaktivt och i tidigare skeden i EU:s beslutsprocesser för att driva EU:s regelutveckling i rätt riktning.

Tillämpningen av EU-lagstiftning behöver vara i linje med andra medlemsländer, för att undvika att svenska producenter missgynnas.

Vi saknar en tydlig återspeglning i livsmedelsstrategin av hur regelverken tillämpas av ansvariga myndigheter. Det behövs en likvärdig och lösningsorienterad tillämpning där regelförenkling, företagsperspektiv i tillämpningen av lagstiftningen, flexibilitet och samverkan med branschen är viktiga komponenter.

Några utgångspunkter för arbetet med att minska företagens regelbörda:

- Det enda sättet att minska regelbördan och få till stånd regelförbättringar är ett systematiskt arbete med tydligt stöd från politiken.
- Myndigheter som åstadkommer positiva förändringar som bidrar till en minskad regelbörda ska lyftas fram.
- Det behövs en systematisk genomgång av implementering av EU-lagstiftning i Sverige. Därefter bör de fall där Sverige överimplementerat justeras och målsättningen bör vara att Sverige inte ska ägna sig åt detta.
- Omvänd bevisbörda bör gälla. Ansvarig myndighet ska bevisa att något är skadligt eller olagligt i stället för att den enskilde/företaget ska bevisa motsatsen.

- Lagstiftare och myndigheter måste förstå och utgå från att färre regler alltid är att föredra. Ökad regelbörda innebär inte sällan konkurrensfördelar för oseriösa aktörer.
- Innovationer sker inkrementellt inom näringslivet och kan inte enkelt styras av politiska mål eller lagstiftning. Mer lagstiftning ökar nästan aldrig innovationstakten, snarare tvärtom.
- Myndigheter bör säkerställa att tjänstemän inte uttalar sig eller agerar utan en objektiv och rättsligt förankrad motivering i tolkningsfrågor, och man bör försäkra sig om att kontrollmyndigheter arbetar enligt god kontrollsed.
- Ett exempel på vad myndigheter inte ska ägna sig åt <https://www.altinget.se/artikel/livsmedelsverket-missar-maalet-i-nya-socker-och-saltrapporten>

Vad finns att utgå från?

- DS 2022:022 Bättre konsekvensutredningar. Det är en bra början. Vikten av att förstå målkonflikter och ha en beredskap för att ändra sig när något visar sig vara dåligt är grunden i all fungerande förvaltning.
- Näringslivets förslag till regelförbättringar i Sverige år 2022 – 2026: <https://nnr.se/wp-content/uploads/Naringslivets-forslag-till-regelforbattningar-i-Sverige-ar-2022-2026.pdf>

**JIMMY SANDELL,
KOMMUNIKATIONS- OCH NÄRINGSPOLITISK CHEF
08-762 65 02, JIMMY.SANDELL@LI.SE**

**LIVSMEDELSFÖRETAGEN ÄR EN BRANSCH- OCH ARBETS-
GIVARORGANISATION FÖR ALLA SOM TILLVERKAR MAT
OCH DRYCK I SVERIGE.**

**VI FÖRETRÄDER 800 LIVSMEDELSPRODUCENTER SOM
TILLSAMMANS SYSSELSÄTTER 55 000 PERSONER.**

LÄS MER PÅ LIVSMEDELSFÖRETAGEN.SE

LIVSMEDELSFÖRETAGEN